

شورای عالی حوزه علمیه قم
مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران
مدرسه علمیه الزهرا (س) شهرستان شیراز
تحقیق درسی سطح ۲ (کارشناسی)

عنوان :

بررسی اسناد تاریخی فدک

استاد راهنما:

سرکار خانم رضوی

پژوهشگر:

مژگان آهنگران

پاییز ۱۳۹۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شورای عالی حوزه علمیه قم
مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران
مدرسه علمیه الزهرا (س) شهرستان شیراز
تحقیق درسی سطح ۲ (کارشناسی)

عنوان :
بررسی اسناد تاریخی فدک

استاد راهنما:
سرکار خانم رضوی

پژوهشگر:
مژگان آهنگران

پاییز ۱۳۹۳

تحمیدیه:

ای معبود من ما از کسانی قرار ده که برای نزدیکی و دوستیت برگزیده اش کردی و برای مودت و محبت خالصش کردندی، و برای دیدارت مشتاقش نمودی و به تقریرت راضیش ساختی و توجه به حالت راعطایش کردی و خشودیت را به اش نمودی و از بهران و دوریت پناش دادی، خدایا ما را از کسانی قرار ده که عادتشان شادی و زاری به درگاه توست و روزگارشان آه و ناله است. آنان که پیشانیان در برابر عظمت بر خاک قرار گرفته و چشمهایشان در خدمت تو بیدار است و انگهایشان از ترس تو جاری است. ما را در زمره سعادتمندان و بهره‌مندان درگاهت قرار ده ای اجابت‌کننده.

تقدیم و تشکر:

تقدیم به پیشگاه مقدس قطب عالم امکان، منتقم آل محمد (ص) عصاۃ عالم هستی، یوسف دوران، امید
زهرا (س)، حضرت بقیۃ اللہ الاعظم حجه بن الحسن العسکری (ع)

از استاد عزیز سرکار خانم رضوی که مراد ارائه این تحقیق یاری نمودند و در این راه زحمت زیادی متحمل
شدند کمال تشکر و قدردانی را دارم.

مسلمانانی اعلام داشتند و صراحتاً فرمودند که اکنون چه وقت عیادت است که دیگر از مردان شما و با شما بودن متنفرم و راه بازگشت نیست؟ امتحان عجیبی دادید و چه زود باطنِ دلِ بر باطل دوخته خود را معرفی کردید. سپس نفرین بر آنان فرستادند و نشان ننگ و بی آبرویی را بر پیشانی آنان زدند، و آینده ای ظلمانی که خود و نسلهای آینده شان خون تازه و سم کشنده از آن در روح و جانشان بریزند و غلبه متجاوزین و هرج و مرج دائمی را به آنان بشارت دادند و بر حال نسلهای مسلمین افسوس خوردند.

حضرت زهرا(س)فرمود: چه چیزی شما را به این کار وادار کرده است؟

گفتند: ما به بدی خود اعتراف می کنیم و امیدواریم ما را ببخشی و کینه ما را از دل بیرون آوری!فرمود: اگر راست می گوئید، درباره آنچه از شما سوال می کنم به من خبر دهید، چرا که من چیزی از شما سوال نمی کنم مگر آنکه می دانم شما آن را می دانید. اگر راست بگوئید می دانم که شما در آمدنتان راست گوئید.

گفتند: هر چه می خواهی سوال کن.

فرمود: شما را به خدا قسم می دهم، آیا از پیامبر(ص)شنیدید که فرمود فاطمه پاره تن من است، و هر کس او را اذیت کند مرا اذیت کرده؟گفتند: آری.حضرت دستها را به سوی آسمان بلند کرد و فرمود: خدایا این دو مرا اذیت کردند، من شکایت این دو را به پیشگاه تو و پیامبرت می نمایم. نه به خدا قسم، هرگز از شما راضی نمی شوم تا پدرم پیامبر را ملاقات کنم و آنچه شما انجام دادید به او خبر دهم، تا درباره شما حکم کند.

اینجا بود که ابوبکر صدای وای و ویل بلند کرد، و به شدت به جزع و فزع افتاد. عمر گفت: ای

خلیفه پیامبر! از سخن زنی جزع و فزع می کنی!

پس از مدتی کوتا حضرت زهرا از دنیا رفتند صدای گریه زن و مرد را به لرزه در آورد، مردم مانند روزی که پیامبر از دنیا رفته بود متحیر ماندند.

نتیجه گیری

فدک سرزمینی بسیار وسیع و آباد و سرایشی خیبر، واقع در شمال مدینه بود که قلعه ای بزرگ و مستحکم، چشمه سرشار، نخلستان های پر بار و باغ هایی پر شمار را شامل می گردد. سالکنان این سرزمین یهودیانی بودند که با اهل خیبر ارتباط داشتند. در سال هفتم هجرت حدود چهار سال قبل از رحلت پیامبر به تصرف مسلمانان درآمد. از آن جا که فدک تنها به دست پیامبر و امیرالمؤمنان بود بدون کوچکترین دخالی از جانب دیگران به فتح کامل درآمده بود به فرموده صریح قرآن این سرزمین به خداوند رسول خدا و اقربای او و نیز به یتیمان، مسکینان و در راه ماندگان تعلق گرفت.

اندکی پس از فتح فدک، پیامبر از جانب خداوند مأموریت یافت، تا حق اقربای خویش را با ایشان بپردازد. «و دئات ذالقربی حقه» در پی نزول این آیه پیامبر از جبرئیل پرسید منظور از ذی القربی چه کسانی می باشند. حق ایشان چیست؟

جبرئیل از جانب خداوند عرضه داشت: فدک را به فاطمه عطا کن

پیامبر بلافاصله مالکیت فدک را برای حضرت زهرا به عنوان اعطایی پیامبر تنظیم نمود. آن گاه پیامبر (ص) علی و ام الیمن را بر این امر شاهد گرفت و پس از شهادت دهی ام ایمن در شأن او فرمود: «ام ایمن زنی از زنان اهل بهشت است».

در همان جا اولین درآمد فدک را به عنوان هدایی فاطمه بین مردم تقسیم نمودند. به این صورت مالکیت فاطمه بر فدک به رسمیت بخشیدند.

پس از چهار سال مالکیت حضرت زهرا بر فدک و بعد از رحلت رسول گرامی اسلام خلافت ابوبکر فدک را غصب کرد و جزء اموال عمومی درآمدی برای دولت گردید.

در مقابله با این غصب حضرت زهرا و امام علی ساکت نشستند و اقداماتی انجام دادند از جمله

مهمترین اقدامات:

از اقدامات امیرالمؤمنین پاسخ به ابوبکر و عمر در مورد فدک. احتجاج مفصل حضرت بابوبکر و عمر در مسجد و نامه امیرالمؤمنین به ابوبکر درباره غصب فدک نام برد.

حضرت زهرا هم با ارائه سندی در مورد فدک به ابوبکر احتجاج مفصل ایشان در مجلس خاص ابوبکر و عمر از حق خود دفاع کردند حضرت فاطمه (س) و اهل بیتش بر در خانه مهاجر و انصار یاری طلبیدند اما هیچ یک از آن ها حاضر به یاری اهل بیت نبودند. احتجاج خصوصی حضرت زهرا با ابوبکر نیز از جمله اقدامات ایشان بود. و بالاخره خطبه مفصل و گرانقدر آن حضرت در مجلس در جمع انصار و مهاجرین در حضور ابوبکر و عمر و عثمان که حقیقت را برای پیروان آشکار ساخت و حجت را بر مردم تمام کردند. و حرمت اموال غصبی را بیان نمودند و در آخر آن حضرت به غاصبین فدک نفرین کردند و عذاب الهی را برای آن ها آرزو نمودند.

حضرت زهرا (س) آنچه حاضر به گفتنش نبود بر زبان خود جاری کردند و همه مردم حقایق را فهمیدند و همانگونه ثبت شد تا آیندگان هم بدانند و حق زهرا (س) و حق کشی دشمن بر جهانیان معلوم باشد.

منابع و مآخذ

※قرآن کریم

※نهج البلاغه

منابع فارسی

- ۱- امینی، ابراهیم، فاطمه زهرا بانوی نمونه اسلام، تهران: شفق، ۱۳۶۹.
- ۲- انصاری، محمد باقر، گزارش لحظه به لحظه از ماجرای فدک، قم: دلیل ما، ۱۳۸۷.
۳. انصاری محمد باقر و سید حسین رجائی، بررسی تاریخی و اعتقادی اسرار فدک، تهران، الهادی، ۱۳۷۸.
- ۳- بابازده، علی اکبر، سیره فاطمه زهرا، قم: محدث، ۱۳۸۰.
- ۴- جعفریان، رسول، آثار اسلامی مکه و مدینه، بی جا: بی نا، بی تا.
- ۵- حسینی دشتی، مصطفی، معارف و معاریف، تهران: موسسه آرایه، ۱۳۸۵.
- ۶- دشتی، سید مصطفی، دایره المعارف جامع اسلامی، تهران: موسسه فرهنگی آرایه، بی تا.
- ۷- عمید، حسن، فرهنگنامه عمید، تهران: امیرکبیر، ۱۳۸۲.
- ۸- مرکز فرهنگ و معارف قرآن دایره المعارف قرآن کریم، قم: بوستان کتاب، ۱۳۸۶.
- ۹- معلوف، لوئیس، المنجد، ترجمه محمد بندریگی، تهران: بی نا، ۱۳۸۶.
- ۱۰- واحدی، محمد، فدک ذوالفقار فاطمه، قم: مسجد جمکران، ۱۳۸۶.

منابع عربی

- ۱۱- ابن ابی الحدید، ابوحامد، شرح نهج البلاغه، بیروت: دارالحیاء التراث العربی، ۱۳۸۵.

- ۱۲- ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، بیروت: دارالحياء التراث العربی، بی تا.
- ۱۳- بندرریگی، محمد، منجدالطلاب، بی جا: انتشارات اسلامی، ۱۳۸۹.
- ۱۴- جوهری، اسماعیل، تاج اللغة و صحاح العربیه، بیروت: دارالعلم، ۱۳۷۶.
- ۱۵- زبیدی، محمد مرتضی، تاج العروس من جواهر القاموس، بیروت: مکتبه الحیاه، بی تا.
- ۱۶- طریحی، فخرالدین، مجمع البحرین، تهران: مرتضوی، ۱۳۷۵.
- ۱۷- فراهیدی، خلیل بن احمد، کتاب العین، تهران: هجرت، ۱۴۰۹.
- ۱۸- فیروزآبادی، محمد بن یعقوب، تهذیب اللغة، بیروت: دارالکتب العلمیه، ۱۴۱۵ق.
- ۱۹- _____، المحيط، بیروت: دارالکتب العلمیه، ۱۴۱۵ق.
- ۲۰- _____، جمهره اللغة، بیروت: دارالکتب العلمیه، ۱۴۱۵ق.